

PROSVETA THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Mesečna prispevka za Zdravstveno društvo (aven Chicago) in Kanačo \$6.00
na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti let; za Chicago in Cicero
\$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta; za inoseststvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and
Canada, \$6.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.

Cene oglaševanja po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nemarostnih
članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti,
drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil
poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (July 31, 1943), poleg vašega imena
na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-
vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Tedenske kritične misli

Kdaj začne Hitlerjeva ofenziva na ruski fronti? Ali se sploh
začne? Vse kaže, da letos je ne bo—da sploh ne bo več nobene
Hitlerjeve ofenzive! Vest se glasi, da je Hitler umaknil z ruske
fronte petdeset divizij in jih razkropil po zapadu in jugu Evrope;
petnajst divizij je poslal v Italijo in osem na Balkan. Hitlerjeva
letala pa so zdaj najbolj zaposlena doma, kjer dan za dnevom
odbijajo angleške in ameriške bombnike.

Zavezniške bombe, ki že mesece dežujejo na Nemčijo, so prav
gotovo uničile vse ofenzivne načrte Hitlerjevega generalnega šta-
ba: Nemška produkcija vojnih sredstev je po nekem poročilu
znižana za 25%, nemške železnice so zelo raztrgane in razpoloženje
nemških civilistov je padlo na psa, ki bega sem in tja z repom
med nogami. Nemci morajo za silo popravljati razbite tovarne,
električne centrale in železniške proge, namesto da bi producirali
orožje in municijo. Vse to so naredile zavezniške bombe, ki bolj
in bolj dežujejo na Nemčijo.

Zadnji teden je berlinski radio priznal največje ponižanje oho-
lih nacistov. Ofenziva nemških podmornic na Atlantiku je ustavi-
ljena! Nova bojna sredstva zaveznikov proti podmornicam so
tako uspešna, da je že od aprila potopljenih več podmornic, koli-
kor pa jih morejo Nemci zgraditi novih. In gradnja novih pod-
mornic ter popraviljanje poškodovanih je skoro več nemogoče za-
radi neprestanih ameriških in angleških bombardiranj podmornič-
skih pristanov na evropskih obalah Atlantika. Hitlerjeva pod-
morniška kampanja je po treh letih postala silen fiasko!

Japonci tudi priznavajo, da imajo Američani boljše bombnike
in lovce v zraku, kakor oni. Ne samo boljše, temveč mnogo in
mnogo več! In na Pacifiku se nekaj že dalj časa kuha. Gran-
diozna akcija od Alevtov do Burme! Kitajci prejemaajo vedno več
materiala iz Amerike in uspešno pehaajo Japonce ob reki Jangci
proti morju, dočim Američani grade velike letalske baze na Kitaj-
skem za dnevne napade na japonska mesta. Japonisti vedo, kaj
se kuha—kaj prihaja! Japonci diplomatje v Kubejševu desperat-
no moledujejo Stalina, naj sklene separatni mir z Nemčijo in
pridobi Kitajce za mir. Cena za ta mir je zelo mikavna, ampak
Stalin se hahija v pest.

Hitler in njegov bratec Tojo sta danes v položaju, v kakršnem
sta bili Anglija in Amerika v začetku 1942, ko sta prejemali težke
udarce z vseh strani in njune oborožene sile so bile razpršene po
Atlantiku in Pacifiku, po Afriki in Aziji—in kamor so prišle, so
prišle prekasno in v premajhnem številu. Cela kopica front in
povsod premalo moštva, premalo ladij, premalo letal!—Danes pa
je baš narobe. Hitler in Tojo imata vedno več in več front pa
vsak dan manj in manj sposobnega moštva, manj ladij, manj letal
in manj druge potrebne opreme!—Da, danes so zavezniki na vrhu
v vseh ozirih, osiše pa leze počasi in sigurno navzdol v prepad
kapitulacije, ki lahko pride prihodnjo zimo ali prihodnjo pomlad.

General Draža Mihajlović je začel četniško ofenzivo na treh
frontah v Jugoslaviji, se glasi poročilo. Vsekakor je bil obveščen
iz Londona, da je prišel čas, ko lahko začne metati polena pod
noge sovražniku, kajti ofenziva Amerikanov in Angležev je pred
duri. Nobenega dvoma ni več, da s četniški sodelujejo tudi drugi
uporniki v Jugoslaviji na enotni fronti, ki se zdaj lahko imenuje
svobodilna fronta. Ameriške bombe, ki so nekaj dni prej zagre-
mele v Solunu in pri Atenah, so bile signal za grške gerile, ki so
na vsej črti planili iz svojih hribov na prekletega sovražnika. To
pride tudi na Bolgarskem in Francoskem, pride v Belgiji in Holan-
diji, pride na Češkem, Poljskem in Norveškem.

Iz Londona poročajo, da je nova jugoslovanska vlada prva poli-
tična vlada Jugoslavije v izgnanstvu. Zastopane so v njej domala
vse politične stranke, dasi ne vse. Dva Slovenci v vladi zastopata
klerikalno in liberalno stranko. Profesor Boris Furlan, ki je po
mišljenju liberalcev, pa zastopa še več. On je Tržačan in prvi pri-
morski Slovenec v jugoslovanski vladi. Izbran je bil vsekakor
kot simbol, ki prvič demonstrira, da jugoslovanska vlada smatra
Primorje za neločljiv del Jugoslavije. To je važen korak v poli-
tiki jugoslovanske vlade in—upajmo, da pri tem ostane. Upajmo,
da nova vlada čim prej odpravi vse nejasnosti v izjavi američne
in odločno deklarira, da bo neumorno delovala za združenje vseh
Slovencev, Hrvatov in Srbov v jugoslovanski federaciji na teme-
lju demokracije.

Wendell Willkie, republikanski kandidat za predsednika pri
zadnjih volitvah, je spisal knjigo "One World," v kateri opisuje
ljudi in razmere, ki jih je videl lani na svojem poletu v Afriko,
Azijo in Rusijo. Med opisovanjem situacije, katero je našel v
Rusiji, kjer se je mudil nekaj dni, Willkie piše: "Najboljši odgo-
vor komunizmu je živa, utripajoča in neustrašena demokracija—
ekonomska, socialna in politična. Vse, kar mi (Američani) potre-
bujemo, je, da živimo in delamo v smislu demokratičnih idealov,
ki jih izpovedujemo. Če bomo to storili, se nam ni treba bati za
varnost teh idealov."—Pravilno! Willkie je degnal, da je kom-
pletna demokracija (politična, ekonomska in socialna) najboljša
oblika človeškega življenja, ko je videl sovjetsko obliko. Tako
je zapisal v svoji knjigi. Ali pa bo Willkie v bodoče tudi živel in
delal v tem smislu?—

Glasovi iz naselbin

Svet se bo izboljšal

Canton, O.—Južno-ameriške
republike, ki so le po imenu re-
publike, kajti njih ustave so ta-
ke, da spadajo v Cortezovo do-
bo, se polagoma nagibljejo v
smer demokracije. Prva latinska
republika, ki je ostro nastopila
proti verskemu absolutizmu in
tuzemskemu kapitalu, kateri je
izkoristil naravne zaklade v svo-
je lastne namene, je bila Mehika.

Pod bivšim predsednikom Ca-
lesom je Mehika storila velik
korak v smeri zaščite in izboljš-
anja ljudskih interesov. Polo-
žaj mehiškega stoletnega peona
se je začel izboljšavati. Ko je
Calesova vlada nastopila proti
cerkvenim avtoritetam v prilog
peona, se je zgodilo, kar je bilo
pričakovati — protest, protest.
Ampak tudi posredovanje Vati-
kana ni nič pomagalo. Mehika
vlada se ni ozirala na njegov
hrup in končno se je moral Vati-
kan zadovoljiti s tem, kar je
ostalo.

Potem je sledila zaplemba tu-
jega kapitala, oziroma oljne in-
dustrije, ki je bila v rokah tujih
kapitalistov — večinoma ameri-
ških in angleških. Ako bi se bi-
lo kaj takega zgodilo pred dvaj-
setimi, petdesetimi leti, bi bila
gotovo sledila vojna.

Danes je delavec Mehike pla-
čan bolje kot kdaj prej v njeni
zgodovini. Teh plač seveda ne
moremo primerjati z ameriški-
mi, ampak so primerne, če upo-
števamo, da je bil mehiški de-
lavec pred desetimi leti še peon
in je delal skoro zastop.

Od prirodnih zakladov Mehike
so imeli koristi le poedinci—ka-
pitalisti in domači hacendiadi ali
veleposestniki, ki so si grmadi-
li bogastvo. Brezpravni peon pa je
taval s svojo napol sestradano
mulo ali mršavim osličkom od
kolibe do kolibe in životaril v
največji revščini iz dneva v dan.
Ob sezonskih delih je privlekel
sebe in svojo mulo preko reke
Rio Grande v Texas ali Califor-
nijo, da si je nekaj prislužil. Po
končanem delu pa se je zopet po-
vrnil preko Rio Grande, in sicer
brez mule. Prodajal jo je in si ku-
pil star ford, za katerega je v
Mehiki dobil dve muli.

Slika Mehike je danes precej
drugačna kot je bila pred des-
etimi leti. Izboljšanje trgovine
v Ameriko in Anglijo je bil prvi
namen sedanje Camachove vla-
de, kakor tudi upostavitve trd-
nih prijateljskih odnosov z
vsemi republikami zapadne he-
misfere, pospešitev trgovine z
nafto in razvoj lahke industrije.
Priznati pa je treba, da je
brezbrzičnost in ignoranca, kate-
ra je tako razširjena v delavskih
masah, ki se ne brigajo za sve-
tovne razmere, v katerih živi-
mo—vse to je velika ovira vidi-
teljem demokracije. Živimo v
zgodovinskem momentu ali času,
v katerem se rešujejo ne samo
vprašanja malega človeka, mar-
več vsega sveta.

Michael Chok.

Glas s farme

Albia, Iowa.—Zadnjič sem po-
ročal, da imamo dosti dežja, zdaj
je pa lepo vreme. Zadnjič velik
dež smo imeli 16. junija, od ta-
krat do danes—27. junija—pa
smo bili brez njega razen nekaj
malega.

Tukaj nas je veliko farmerjev,

ki smo napravili tako kakor Rib-
ničan. Vemo, da je prepozno,
toda smo vseeno že drugi sadili
koruzo, kajti prvo je dež v zem-
ljo zatolkel in je večinoma vsa
v zemlji strohnela. Koruza mora
biti posajena meseca maja,
letos smo jo pa sadili 22. do 24.
junija.

V soboto, 19. junija smo se se-
šli v mestu Albia z nekaterimi
rojaki. Pa me vpraša Peter Pro-
šek, če naš sin Mirko kaj piše od
vojakov in kje se nahaja. Odgo-
vori mu moja žena, ki pravi:
"Ja, ravno danes smo prejeli od
njega pismo iz Fresno, Calif. Ta-
ko lepo karto je poslal in še do-
lartji so bili v pismu. Veste, ju-
tri bo vseh očetov dan in naši
fantje se zmiraj spominjajo na-
ju ob takih dnevih. Tudi starejši
sin Louis, ki je od tukaj od-
daljen sto milj in ima Drobni-
čarjevo hčer Justo za ženo, zmi-
raji pošlje lepo karto in še kak
dolar za spomin."

"Ja, vaši sinovi imajo srce,"
nadaljuje Peter Prošek. "Tudi
jaz imam enega, ki pa nima sr-
ca. Je mlad, komaj 20 let, toda
nas nič ne uboga. Je močan, da
bi lahko delal za dva taka kot
sem jaz. Vsi veste, da sem bil
pred več leti pobit v kolenu v
majni in da nisem zmožen za
težko delo, vendar pa moram
skoro vsa težka dela sam opravi-
titi. Jaz in žena, njegova mati,
ga svari, naj bo dober, ampak
nič ne pomaga. Vidiš, Louis,
imamo farmo, nad 20 glav živi-
ne, vsako leto zredimo 40 do 50
prasičev, žena ima kakih 500 ko-
koši, nobenega dolga in še de-
nar v banki. Lahko bi živeli
prav dobro in lepo, toda nas ta
fant noče ubogati."

Moja žena mu svetuje, naj ga
zastrašijo, da bo moral iti k vo-
jakom, če ne bo ubogal. Peter
odgovori, da se njegov sin take-
ga strašila nič ne boji. Pa naj
zadostuje za danes.

Alola Palčić.

Nekaj s domačega vrta

Hermine, Pa.—Danes, ko to
pišem, je tako strašansko vroče,
da me je radovednost gnala, da
sem šel pogledat toplomer, kako
je z živim arebrom. Vidim, da se
še ni stopilo, ampak v senci ka-
že 95 stopinj vročine. No, sem
si mislil, to je pa vredno, da
skozi Chicago poročam javnosti,
da smo res v ospanem stanju v
tej vročini.

Prejšanji dan sem ravno do-
končal moj tretji "trick shift",
proti večeru sem pa šel malo na
sprehod gor proti naši postojan-
ki, kjer je sedež društva 200 SN-
PJ, da vidim, kako in kaj. In
res se ne kesam tistega spreho-
da, kajti na Hermine No. 2 so
naši člani večinoma vsi nekak-
šni mali farmerji. Prav pridno
so vsak svojo mrvo obračali, jo
nakladali na vozove in vozili
domov. Tako je sletno dišalo, da
sem se mislil, da mi kdo nese v
ponvi par pečenih jajc. Res,
prav zlati dnevi so bili za suše-
nje sene.

John Skorja je imel v rokah
škarje in je svojo mejo strigel.
Pravim mu, zakaj je ne bi dal
v roke "barberju", da bi mu jo
prav po "šingelsko" ostrigel.
"Ja," se odreže, "saj prejšnja le-
ta mi jo je mrz tako ostrigel
vzako leto, ali zdaj sem dobil
druge sorte, tako, ki se ne vstra-

ši ne mraza ne vročine. In tako
jo moram zdaj vsako leto sam
malo počesati, ako hočem, da iz-
gleda, da je še gospodar pri hi-
ši."

Mimogrede sem obiskal naše-
ga člana Georga Anžurja, ki je
Skorjatov sosed. On je bil moč-
no bolan, sicer je še, ali je že
veliko bolj. George mi je pravi-
l, da mu je pred par tedni že
skoraj bila zadnja ura. Kar na
hitro ga je prišlo in dobil je
"double amonio" ali pljučnico.
Imel je 104 stopinj vročine sko-
ro ves teden, ali vseeno se nje-
gova ura še ni iztekla. In tako
je mož že malo bolj, ali kdaj
bo sposoben za delo, se pa še ni-
če ve. Georgu želim, da popol-
noma okreva, kajti bolezen je v
mojem seznamu na najzadnji
točki, ker sem jo dokaj izkusil v
moji družini.

Grem naprej proti domu in
vidim, da mrs. Drešar hodi gor
pa dol po krompirju. V eni ro-
ki ima palico, v drugi pa malo
kanglico. Mislim, da zbira
kake posebne melodije in ji pravi-
m, ali jih obira. "Ja, letos češ-
nje niso nič posebno obrodile, so
se pa toliko bolj zarodile na
krompirju. Saj so rdeče barve
in še na fízolu jih pričakujem,"
se pritoži.

Potem sem se pa malo ustavil
pri našem članu in gostilničarju
Leonu Tratniku, da sem si moje
razbeljeno grlo malo ohladil z
mrzlim pivom. Tam sem našel
par majnarjev, ki so zdaj, ko to
pišem, tako zbegani, da sami ne
vedo, kaj naj store: ali naj gre-
do delat, ali naj štrajkajo. Po-
vem vam, da je ta majnarska
štrena zdaj v resnici zmešana.
Vse izgleda, da bodo nastali še
hudi boji predno bo vse zopet v
pravem tiru—lestvica in pa ta
delavski železdec.

Upam pa, da ne pride še do
slabih razmer kot so danes,
kajti so že dovolj piškave za to
delavsko paro. Še nikdar nismo
bili preveč plačani, pa magari
smo včasih res zaslužili sem in
tam po deset dolarjev na dan.
Ampak po tisti desetak je prišlo
nešteto agentov. Vse je vedelo
o tem tvojem premoženju, ki si
si ga priboril v enem dnevu s
trdim delom, da si kar krvavo
gledal.

Ali o gospodu baronu nihče ne
govori. Če ti je on plačal deset
copakov, jih je on iz tebe iztis-
nil dvajset in ni nič krvavo gle-
dal ali se mučil. Če se je mučil,
je bilo to v kakem prijateljem
letoviškem hotelu kje v Floridi,
kjer se klobasice pečejo zanj kar
na solnecu.

In vse tako izgleda, da jih z
njimi je tudi John L. Lewis. Ali
kaj hočemo, on je majnarski po-
glavar, ali bolje rečeno, njih me-
šetar, ki je se zadnje mesece
precej prizadeval, da bi dobil
nekoliko boljše ceno za majnar-
sko družinico, ki živi v kaki
prav zakajeni premožarski baj-
ti, kjer ni prijetno življenje niti
za domačega cukca ali mucka.
Pa saj je žival res bolj v veljavi
kot pa delavec. Na primer, če
mulo ubije v majni, je takoj ne-
šteto vprašan, kako se je to zo-
dilo, da je poganjač ostal živ,
mula je pa poginila. Gospodar-
jem je mula bolj pri srcu, kajti
morajo drugo kupiti, poganjač
pa pride kar sam in se ponudi
za delo. Zato jim je več na tem,
da mula ostane, ti pa greš v po-
zabnost.

In je res, da baroni radi po-
zabijo. Majnarska lestvica ali po-
godba je potekla že 31. marca
tega leta, ampak še zdaj so brez
nove in kot izgleda tudi ostane-
jo do meseca oktobra. Bog se
jih res usmili. Solnce tako pri-

Ruski vojniki streljajo na hišo, v kateri se nahajajo nemški vojaki.

peka, povzru pa naši majnarji
še nimajo pravičnega sklepa.

In tudi z nami ostalimi delav-
ci ni tako kot bi moralo biti.
Danes ni več tako kot je bilo
nekaj. Ti moraš delati tam,
kjer si. Bossi ti ne dajo "relea-
sa", če nimaš pravega vzroka,
zakaj hočeš delo spremeniti. Ta
"free country" se je začela kr-
hati na vseh koncih in krajih.
Bojim se, da bo vse skupaj od-
krhnilo in padlo v jamo. No,
tam boš pa "free" ti, jaz in tu-
di milijonar ne bo izvzet.

Čital sem dopis Georga Gor-
nika tam iz države Washington,
ki pravi, da je to njegov zadnji
dopis. Čeprav jih ima že 63 na
grbi, George, le še nas obišči s
svojimi dopisi. Seveda niso
vsem ustregel, ali kje pa je člo-
vek, da bi bil kaj takega zmo-
žen? Ni ga. Le takega ne more
nihče kritizirati, ki ni še v svo-
jem življenju zapisal črke in ga
torej tudi nihče ne pozna.

Ravno sem končal ta dopis,
ali vsaj tako sem mislil. Predno
sem ga oddal na pošto, sem šel
v Hermine No. 1 k Johnu Ra-
netu, da dobim nekaj za pod zob
—mleko in jajca. Pa mi je začel
mož pravi, da so imeli nepri-
jeten obisk v Slovenskem do-
mu, kjer imajo družabni klub
in pivo, pa tudi pravico za toče-
nje žganja so dobili pred par
meseči. Pa menda so že tako ne-
srečni, kadar začutijo kaj v nji-
hovem domu, jih svedrovci ta-
ko obiščejo in odnesejo, ali pa
spuste po tleh.

In tako so jim tudi zdaj od-
nesli žgane pijače, piva in vina
za precejšnjo vsoto. Kar z že-
leznim drogrom so udri v spod-
nje prostore in odnesli precej
blaga. Jaz "ga" rad pijem, ali
da bi ga pa tako kot to delajo
nekateri, tega pa ne. In če so
to kaki domači lopovi, jih je ži-
her sram pred Bogom in ljudmi.
Rad bi videl, da bi jih izsledili
in poslali v Greensburg na ri-
čet vsaj za toliko časa, da bi se
dobro streznili.

Frank Fink 200.

Poročilo o delu za Rdeči križ

Sheboygan, Wis.—Ko je vojni
grom vedno glasneje grozil tudi
naši novi domovini Ameriki in
so se postojanke Ameriškega
rdečega križa z naglico priprav-
ljale za takojšnjo pomoč, smo se
tudi sheboyganske Slovenke ta-
koj odzvale apelu in ustanovile
svoj krožek pod imenom Odsek
sheboyganskih Slovencev za Ame-
riški rdeči križ. Prvo zborova-
nje se je vršilo 21. aprila 1941
v dvorani sv. Cirila in Metoda
in njegova sklicateljica je bila
Mary Prislend.

Na prvi sestanek so bile po-
vabljene uradnice vseh sloven-
skih društev. Te so iz svoje sre-
de izbrale načelnice za razna de-
la pri Rdečem križu. Te načelni-
ce so potem razdelile razna dela
med žene in dekleta, ki so se še
nadalje priglasile. Seveda je bi-
lo treba hoditi tudi okrog in de-
liti delo po hišah pa bodriti de-
lavke za to veliko človekoljubno
delo. Upale in mislile smo pa,
da se Amerika ne bo zapletla v
vojno, kajti me smo se organizi-
rale, osem mesecev pred napa-
dom na Pearl Harbor.

Zadnjič smo bile obveščene,
naj sestavimo rekord o vsem de-
lu našega odseka, kakor tudi
sploh o vsem, koliko so naši
društva darovala za vojne sva-
rhe, in to od začetka, ko smo or-
ganizirale naš odsek—27. aprila
1941—do 1. maja. Naše poročilo
je sledeče:

Pri delu našega odseka za
Rdeči križ je sodelovalo 130 Slo-
venk, ki so skupaj vložile 7736
ur dela. 76 naših ljudi je pri-
spevalo 94 pajntov krvi za voja-
ke. Naša društva so prispevala
Rdečemu križu \$110, za USO in
"War Chest" \$135 ter kupila voj-
nih bondov za \$11,773.

Na zahtevo milwauske nadško-
fije in za rekord glavne postoj-
janke Rdečega križa v Sheboy-
ganu so morale vse župnije naše-
ga okraja poslati svoja poročila
miss Adeli Hiltzen, predsednici
oddelka vojnega rekorda H.A.-
C.C.W.

Nedavno je bila naša vrhovna
načelnica Mary Prislend obve-
ščena, da smo izmed osmih ka-
toliških župnij našega okraja štiri-
krat na prvem mestu, kar se
tiče dela za Rdeči križ, in sicer
pri delu za šivanje, za bolniške
odveze, za prispevanje krvi za
vojake in pri nakupu vojnih
bondov s strani naših društev.

Gotovo je to lepo priznanje
vsem tukajšnjim Slovincem, po-
sebnost pa našim pridnim ženam
in dekletom za delo, vsem onim,
ki so darovali svojo kri—neka-
teri po trikrat ali še večkrat—
za naše hrabre vojake, kakor tu-
di društvom, ki so se tako čast-
no odzvala s svojimi doneski in
investicijami.

Načelnice raznih oddelkov na-
še sekcije se iskreno priporoča-
jo še za nadaljnje sodelovanje,
ker na ta način pokažemo lojal-
nost naši novi domovini Ame-
riki in pomagamo po svoji moči
do skorajšnjega zmagovalnega
povratka naših sinov in hčera,
ki pokladajo svoja mlada življen-
ja na oltar svobode in pravice.
—Za slovensko sekcijo Ameri-
škega rdečega križa v Sheboy-
ganu—

Mrs. J. Godex. tajnica.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 6. julija 1923)

Domače vesti. V Purslovu,
W. Va., se je izgubil rojak Matt
Jurca, doma od Postojne.

Delavske vesti. Rudarji na an-
tracitnem polju so sklenili, da v
bodoče ne bo več kompromisa v
mezdni pogodbi.

Ameriške vesti. Predsednik
Harding potuje po deželi in pri-
poveduje, kako je srečno privele-
del Amerike nazaj v "normalne
čase."

Inoseststvo. Na apel papeža,
naj Francozi izpraznijo Porurje
je premier Poincaré odgovoril,
da francoske čete ostanejo v
Nemčiji.

Sovjetska Rusija. Leon Troc-
ki, vojni komisar, je izjavil v
članku v Pravdi, da cilj sovjete-
tov so "Združene proletarske
države Evrope."

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in še
posebno list Prosveta za koristi-
ter potrebno agitacijo svojih
društev in članstva in za propa-
gando svojih idej. Nikakor pa
ne za propagando drugih pod-
pornih organizacij. Vsaka or-
ganizacija ima običajno svoje
glasilo. Torej agitatorni dopisi
in naznanila drugih podpornih
organizacij in njih društev naj
se ne pošiljajo listu Prosveta.

Uredniki krzarske unije preizkušajo nove maske za zaščito proti naduhu.

SOSESKA

ANTON INGOLIČ

(Se nadaljuje.)

Vračal se je z nabrekli in rdečimi ušesi, ki so mu štrleli na vsako stran, kakor da ne bi bila njegova. Natihoma se je zavlekel v hlev in si vzel vile v roke ter začel kljub prezeblim rokam ogibati gnoj izpod krav.

Kmalu je prišla Veronika molst. Posvarila ga je z besedo — prejšnje dni bi bila zapela šiba — in sedla k prvi kravji. Mleko je v dolgih belih curkih polnilo žetlar. Če se je krava prestopila, je brizgnilo kam drugam, a Veronika je hitro uravnala curek v pravo smer. Potem je Jokec pripustil telička. Ker je bil že velik, se je zaletaval kravi v vime, če ni bilo dovolj mleka za njegovo požrešnost. Jokec ga je ob takih prilikah oplazil z vrvoj. Za nekaj časa je bilo dobro. Vlekel je lepo počasi. Mleko mu je curčilo v goltanec, da je imel gobec bel in penast. Pa se je spozabil in jo z vso močjo butnil v vime, da se je bolešno prestopila. Končno je prišla v hlev še Micika, prinesla je s sabo lonček. Veronika ji je nalila toplega mleka do roba. Micika je sedla kam v slamo in ga prav tako slastno pila kakor sivi teliček. Malo so govorili, slišati je bilo le dva curka mleka, ki sta polnila žetlar, teličkovo sesanje in prežvekovanje krav.

Veronika je bila videti v svitu leščerbe, ki je visela na zidu nad njo, starejša, kakor je bila v resnici. Če je pogledala po Tomaževih otrocih in ju pokarala, je storila to prav tako kakor nekdanja njena mati. Ker je bila visoka in močna, sta se je otroka tudi bala.

Kot deklica je imela sicer lep, poln obraz, toda brez miline njenih let. Le kot jesensko nebo modre oči so se včasih pristrženo zasmejale ali se otožno zagledale preko širnih ravninskih polj. Z leti ji je zginil tudi ta smeh. Zrastla je v močno dekle s polnimi prsi, krepkimi rokami in lepimi boki, v obraz pa je bila še hladnejša ko prej. Še pri petju in smehu ji je bil obraz nekako trd, toda pravilno izoblikovan in na svoj način lep. Šele s Tončem so se ji lica razcvetela in ji je telo postalo prožnejše. Pogosteje je postajala pred zrcalom ali se večkrat na dan mimogrede ozrla v okno, si pogosto popravljal svetle lase, si poskušala rute, izbirala predpasnike in se sploh lepše oblačila. V obraz ji je legla rahla neznost.

Zadnje čase pa ni več toliko pazila na obleko, obraz ji je postal spet resen, trd. V hiši so čutili, da je spet samo to, kar je bila zadnji leti, namreč dobra, a stroga gospodinja, ki je imela le malo časa za šalo in smeh.

Toda k vajam kljub vsemu ni prenehala zahajati. Začela je, pa bo tudi končala, si je rekla. Takoj po vseh svetih so imeli prvo vajo; pozneje so utegnili vaditi le ob nedeljah; a zdaj, ko je bilo glavno delo mimo in je sneg zagrnil ravnino, so se resno lotili igre.

Ko je bila z delom gotova in je spravila Miciko spat, se je odpravila k Skledarju, kjer so fantje v veliki sobi postavili oder. Prihajala je med zadnjimi. Medtem ko so vadili prizore, v katerih ni nastopala, je sedela kje v kotu in se učila vlogo. Tonč je postajal med fanti in ni govoril z njo več kakor s katero koli drugo. Veronika je opazila, da celo manj. Kako vse drugače si je predstavljala pred tedni te vaje! Včasih ji je bilo tako bridko, da bi pognala vlogo po tleh in zbežala domov. A premagala se je. Ni hotela, da bi vedeli, kaj se dogaja v njej. Govorila je s Tončem o vsakdanjih rečeh, čeprav so ji silile na jezik drugačne besede in čeprav je čutila, da se tudi za Tončevimi skriva nekaj drugega.

V prizorih, kjer je morala kot Micka govo-

riti trdo in mrzlo s svojim Janezom — Tončem, ji je bila beseda premehka.

"Veronika, ne tako ljubeznivo!" jo je učil učitelj Marn. "Misli si, da si s Tončem v jezi, pa bo šlo!"

V prizorih pa, ko sta se z Janezom spet pobotala in se našla, ji je bila beseda preveč okorna in hladna.

"Veronika, pogled ga lepše, misli si, da ga imaš res rada!"

"Saj ga tudi ima!" se je oglasilo od nekod. Veronika bi bila ob takih prilikah najrajši pobegnila ali pa padla Tončku v objem in mu povedala še lepše besede, kakor ji je narekovala vloga. Po vaji je prva odšla domov. Pazila je, da ni mogel Tonč za njo. A z vsakim večerom je čutila jasneje, da ne bo dolgo zdržala. Težko je pričakala predstave, a še bolj se je bala, ker je vedela, da ga poslej niti videla ne bo več.

Na predstavo je prišlo mnogo ljudi. Radi so zahajali k igram. To jim je bila najljubša zabava poleg luščenja, furežev, gostij in drugih domačih zabav.

Veronika je igrala kakor še nikoli. Čutila je, da je zanjo na odru resnica. Ko bo zavesa padla, ne bo več Micika in on ne Janez, bosta le Veronika in Tonč, ki se ne smeta imeti rada, ki se ne bosta mogla nikoli vzeti, ki se bosta morala po tej igri za zmerom posloviti. Tonč je med odmori iskal prilike, da bi spregovoril z njo na samem, toda vselej se mu je izmaknila, včasih pa ju je tudi kdaj zmotil. Po igri so igralci kakor navadno posedli za skupno mizo in zapeli. Sredi zabave se je neopazno izmuznila za oder, da bi si poiskala obleko in odšla domov. Tu jo je našel Tonč. Imela je culo že pripravljeno. Ko ga je zagledala, je obstala za trenutek na vratih in spregovorila s trpkim nasmehom:

"Micka ne bom več!"

Tonč je stopil bliže. Besede so se trgale iz njega:

"Veronika, je tako hudo? Ali ni pomoči?"

Sklonila je glavo, predjala culo iz desne v levo roko in odvrnila tiho:

"Oče ne snejo besede, saj jih poznaš. Ni se jim mogoče upreti!"

Nista našla več prave besede. Veronika je stala na vrtačih, ki so vodila na plano, Tonč pa nekaj korakov pred njo. Onostran zastora v dvorani je šumelo in kipel, razpósajeno življenje: petje, trkanje s kozarci, harmonika in ples.

"Veronika, sedi sem, da se pomeniva!" je končno spregovoril Tonč, jo prijel za roko in potegnil k sebi.

Sedla sta la klop za odrom.

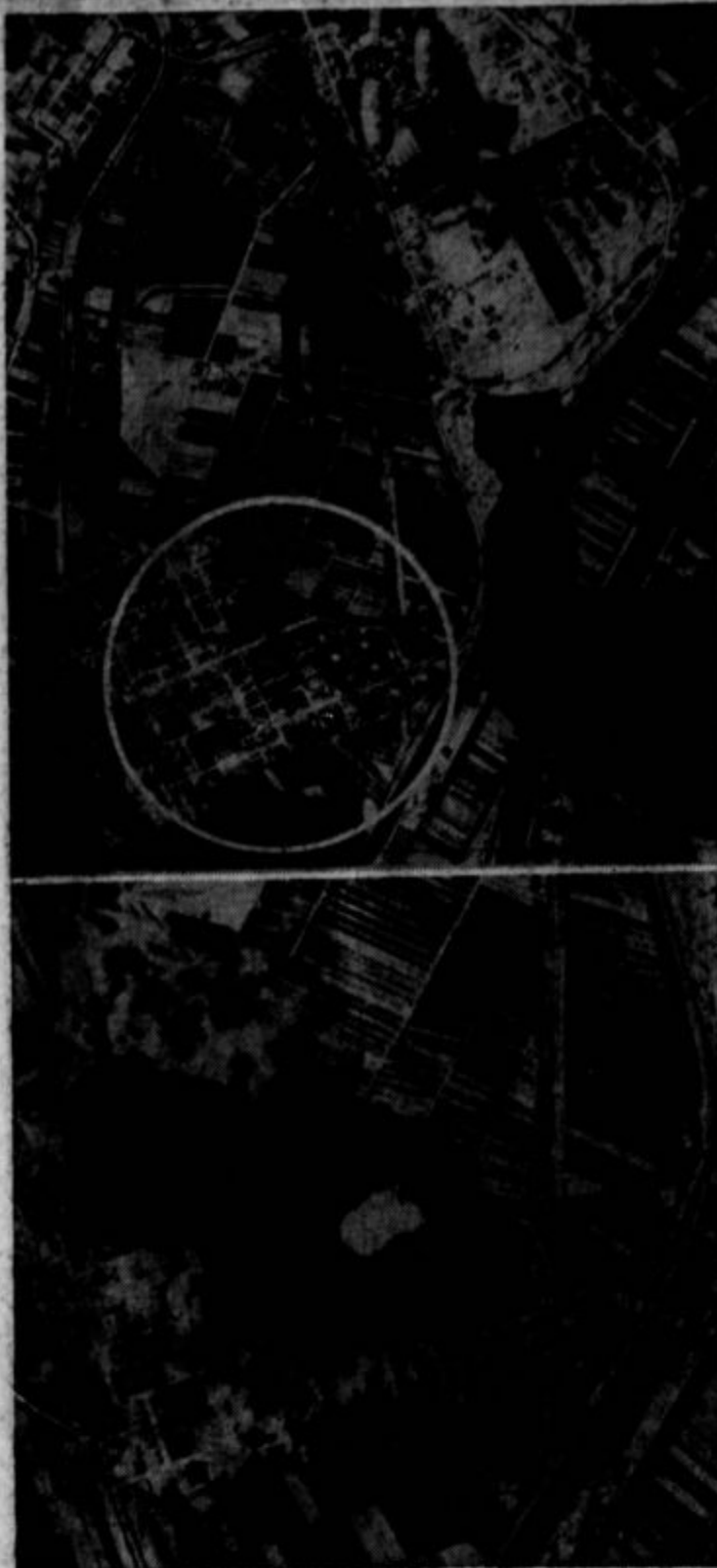
"Čuj, Veronika, je nadaljeval, iščo pravih besed. 'Kovač sem, pojdiva v svet! Dela je dovolj, samo da imam roke. Ni treba, da sva doma!'"

Veroniki so pele njegove besede. Udajala se je njegovi roki, s katero jo je privijal k sebi. Vsa je zdrhtela, ko so jo oklenila popolnoma in se njegove ustnice vsesale v njene. Nekaj trenutkov je minilo, ne da bi se zavedala česar koli. Zdelo se ji je, kakor da je še vedno Micka in jo Janez poljublja. Ko pa je opazila culo, ki ji je zdrknila na tla, se je zavedela. Iztrgala se mu je iz objema in planila proti vratom.

"Tonč, samo pri nas, drugod zame ni sreče!" je vzklila, odprla vrata in zbežala v temo.

Tonč je napravil nekaj korakov, potem pa je obstal in se zastrmel v zaprta vrata.

(Dalje prihodnjic)

Ta slika kaže učinke bomb, katere ameriški letalci mečejo na italijansko mesto Leghorn. Gornja slika kaže bombe, ki padajo iz letal, spodnja pa njih učinke.

4
V hiši živi novo človeško bitje—Sjomočka, ali Semjon Nikolačevič William, državljani polarne dežele. Že dve in pol leti vlada neomejeno vsej hiši. Smešno nespretno teka Sjomočka skozi vse tri sobe in jih napolnjuje z glasnim, veseljem življenjem. Ob oknu brni materin šivalni stroj. Plazi se po trebuhu na mizo, na kateri mati šiva, in se po svoje zabava z blagom.

"Sjomočka, motiš me. Delam ti srajčko. Pusti jo, dragec."

"Hočem veliko srajco kakor očka," kriči Sjoma in leze na sredo mize.

"Kaj hočeš?"

"Sale."

"Reči škarje!"

"Skale."

Mati se zadovoljivo smeji.

"Ne smeš jih vzeti, se boš urezal. Majhen si še."

"Velik sem," vztraja fant, pa de s pruke in joče.

"No, no, bo precej dobro," ga pomiri mati, ki vidi, da se mu ni nič zgodilo.

Brez oddiha teče stroj. Za oknom vse sije: modro morje, sinje nebo in zlato sonce.

Pred hišo cepetajo trije jeleni. Njihov čas je prišel, sedaj čakajo na krmo. Samci z milimi, nežnimi očmi gledata na vrata ograje: ali mar še ne bo prišla gospodinja s kosom kruha? Jelen stoji ob strani na griču.

Njegove noge so žilave, njegova koža je kakor dimastosa svila. Dvigne glavo s širokim, vejavstnim rogovjem in zatrobi v veselo opoldansko sonce, kakor bi ga hotel pozdraviti.

Vera in Sjoma sta stopila na prag. Živali so jim proseče stegnile glave, modre, mehke ustnice iščejo po njunih rokah. Jelen se je približal počasi in mogočno, ne da bi sklonil glavo.

"Miška, Miška, na, vzemi!"

Vera mu je pomolila kos kruha.

Vzel ga je brez pohlepa, skoraj samo iz vljudnosti in zopet odhajal počasi in mogočno, kakor je prišel.

Jeleni se pasejo v bližini hiše po zelenem mahu, ki je obdan s pečnami, večnimi skalnatimi razlomli.

Nekoč pred milijoni let, ko so podzemne sile pretresale zemljo, je zemeljska notranjost izbljuvala te granitne skale. In tako so obležale. Nekatere mole proti nebu kot goli, počrnjeni stebri, druge so pokrite s tanko plastjo prsti in obrasle s travo in mahom. Skoro povsod, kamor pogledaš, leže te prastare mrtve skale, na katerih je le tu pa tam zelena krpa. Belo blešče zvezdice ivanjščice, rumena zlatica in čez zemljo se plazijo, tesno se je oprijemajoč, polarne vrbe in breze. Njihovi listi niso večji od bučnega semena. Sredi tega "gozda" raste brezina goba, ki je čisto trikrat višja od breze. In na rebrih prisojne strani bujno rasto severne jagode.

Vera gre čisto nabirat jagode. Sjoma jih tudi nabira in si maže roke, ustnice in srajčko. Oba sta vesela: saj je tu toliko sonca, in to sinje nebo in morje! Ob njenih nogah pa mehka, dišča zelenina in dobre jagode!

V začetku jeseni se je usidral v pristanišču zaliva parnik, ki je tulil in klical s hripavim, globokim glasom. Iz motornega čolna sta stopila na breg kapitan Lisjenko in obalni lovec Kostričin s štirimi psi.

William je bil bolj vesel psov nego prihoda svojih prijateljev. Že pred dolgim časom je naročil Kostričinu, naj mu kupi pse. Božal jih je z otroškim veseljem in spraševal po njihovem rodovniku in značaju.

Komaj so utegnili v hiši izpraziti steklenico vina, ki ga je prinesel kapitan s seboj, in si povedati nekaj hitrih besed, ko je bil že čas za odhod.

Lisjenko je stopal poleg Vere. Govorila je o svojem sinu, o go-

spodinjstvu in vsakdanjih malenkostih. Hotel jo je povprašati po najvažnejšem, toda v začetku se je obotavljal, potem je pa bilo prepozno. Bili so že ob bregu. To najvažnejše je bilo vprašanje, ali ji ni žal, da se je posvetila temu življenju, temu samotnemu, strašnemu, primitivnemu življenju. Morda je že umrla v njej čustvo do Williama, ki jo je privedel do tega, da je zapustila človeško družbo in kultivirano življenje in še marsikaj drugega? Potem... Potem bi se dalo morda vse spremeniti.

Lisjenko je ni mogel več vprašati. Pred njim je stal William, velik, z malo naprej nagnjenimi močnimi rameni, in mu je veselo gledal v obraz.

"No, kapitan, pustite službo, vzemite si ženo in pridite sem, postanite moj sosed! Bova dva para, otroke bomo spravljali na svet in obljudili to deželo!"

Lahen smehljal se je zgenil v kotih njegovih ustnic in v njegovih napol zaprtih očeh. Široko čelo z naprej stoječimi nadčnicami je bilo izčrtno s ostrimi gubami. In tudi nad korenino nosa je bil, vozal mrkih gub.

(Dalje prihodnjic)

Razni mali oglasi

TAKOJ V NAJEM—3 sobe \$18.00. Paraf gorkota, Novo dekorirano. 2820 West Roosevelt Rd.

POŠTNA UPRAVA

Izli valed vojnih razmer smanjšati delo in samuda s preuredbo naslovov. Vsak naslov v večjih mestih ima namreč sedaj še posebno številko, ki pismonošu pove, v katerem kraju se naslovnik nahaja.

Naslovite v bodoče vsa pisma:

PROSVETA
2657 S. Lawndale Ave.
Chicago 23, Illinois

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ, DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

.... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
.... Cene zmerne, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-58 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4804

BOOKS BY

LOUIS ADAMIC

Cradle of Life.....\$2.50

From Many Lands..... 3.50

Grandsons..... 2.50

Laughing in the Jungle... 3.00

My America..... 3.75

Native's Return..... 2.75

Two-Way Passage..... 2.50

What's Your Name?..... 2.50

Order from

Proletarec

2301 South Lawndale Avenue
Chicago 23, Ill.

Pod severnim nebom

Pavel Nizovoj

3

Dan je bil sedaj tako kratek, da je Vera komaj utegnula iti na sprehod k ptičji pečini. Te sprehode je potrebovala. Najbolj je koprnela po soncu. Da bi vendar sijalo! Dan je bil siv, siva razpoka med dvema črnima zidovima. Sonce samo je že izginilo.

Vedno bolj sta se ledena zidova polarne noči bližala drug drugemu. Razpoka dneva se je vedno bolj ozila. Postala je popolnoma majhna zareza. V hiši je neprestano gorela, luč iz ribe je masti, s stenjem, ki je plaval v masti morskoga psa. In vedno je bil polumrak.

Zunaj v temi so neprestano tulili vetrovi. Morje je ječalo. Tu ječi in toži morje vso zimo, kajti ob obali teče širok rokav zalivskega toka.

Vera ni mogla več na sprehod. William je kahal že tretji dan. "In če bo res deklica?" Ta misel ga je vznemirjala, ko je prebival lonce. "To bi bila slaba šala!"

"Kako moraš trikrat izprati," mu je polglasno dejala žena. "Da, da, napravil sem tako.

Vem."—"Če bo pa fant, haha! Čudovito! Cel očka! Čvrst fant! Pravi William. In njega bi se dalo kaj napraviti!"

William je premikal lonce v peči. Enega je prevrnil, vsa vsebina se je razlila v ogenj. Pa ne zato, ker bi bil William nespreten, ne, bil je sicer spretnejši od kuharice, temveč zato, ker je bil preveč zamišljen.

"Nikolaj, sedi k meni!"

William je stopil iz kuhinje.

"Moja juha se kuha."

"Sedi k meni! Tako se bojim."

Obrisal je potno okenasko šipo, da bi pogledal na nebo. Samo slabotno je bleščala dnevna svetloba.

Nenadoma je žena zakričala. Vse njeno telo se stresla.

"Vera! Vera! Čaja ti pri nesem. Ali pa hočeš morda praške? Ali naj prižgem petrolejko?"

Vera nekaj časa molči in teško diha.

"Nič ne potrebujem," pravi končno. "Daj mi roko. Kaj tuli tam za oknom? Ali niso morda volkovi?"

"Veter je. Snežni vihar bo."

"Danes sem slabo sanjala. Bojim se, da se bo kaj zgodilo."

"Pomiri se, vse bo šlo dobro. Nič strašnega se nama ne more pripetiti."

"Nikolaj, boli. Kakor da bi mi telo trgali s kleščami. Vode, mrzle vode!"

William ji prinese kozarec vode. Pije jo v kratkih požirkih, nekaj vode polije. Zobje ji šklepetajo ob kozarcu. Čelo se ji oblije z mrzlim znojem.

"Ali ališiš?"

"Nič ne ališim."

"Čuj, tu nekdo ječi. Ljudje zmrzujejo tam. Nikolaj, ljudje zmrzujejo!"

"Ne, morje buči."

"Morje? Ali ne bo prišlo do nas? Ali ne bova utonila?"

Vera leži v polanu. William stoji zopet ob ognjišču. V napol izhlapelo juho mora priliti vode. Tudi ogenj je skoro ugasnil. Te da se začuje iz sobe presunljiv ženin krik. Preplašen plane William k njej. Vera bije okrog sebe. Njegove roke se tresejo. Prvič v življenju ne ve, kaj naj stori. S slabotnim dvigom glave ga pokliče Vera k sebi in mu izdahne same besede.

Malo pozneje se je gibalo v velikih, sirovih moških rokah majčkeno telo in prvič zakričalo dečji krik.

"Kako lepo! Kako sijajno!"

William se topi v gorečem smehljaju radosti. Zgodilo se je, kakor je hotel.